

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83372,Wyrzywalski-Marian.html>
2023-12-04, 06:31

Wyrzywalski Marian

WYGRZYWALSKI Marian (9 IX 1828 (1829)? – 14 IV 1895, Piotrków Trybunalski), lekarz, chirurg, pionier metod antyseptycznych w Polsce.

Naukę szkolną rozpoczął w gimnazjum ojców jezuitów w Tarnopolu. Następnie przez dwa lata studiował filozofię na UJ. Wśród jego mistrzów był tam prekursor psychologii na ziemiach polskich, J. Kremer. Dalsze studia W. odbył na wydziale lekarskim uniwersytetu w Wiedniu, który ukończył w 1853, uzyskując dyplom doktora medycyny i chirurgii. Następnie pracował przez pewien czas jako okulista w szpitalu wojskowym na Wawelu w Krakowie, skąd wyjechał do Warszawy, gdzie w 1858 poddał się rygorom egzaminów nostryfikacyjnych wymaganych w zaborze rosyjskim. Zdał je z wyróżnieniem, dzięki czemu powtórnie uzyskał stopień doktora medycyny. W 1859 osiedlił się na stałe w Piotrkowie Trybunalskim i podjął tam pracę w szpitalu Świętej Trójcy, gdzie od 1862 aż do końca życia był ordynatorem. Równoległe prowadził ordynaturę oddziału chirurgicznego w miejscowym szpitalu dla starozakonnych, a także od 1863 był lekarzem w miejscowym więzieniu. W 1872 roku utworzył przyszpitalną poliklinikę, w której pomocy lekarskiej mogli poszukiwać ubodzy chorzy. Mimo wielkiego obciążenia, wynikającego z pokażnej liczby pacjentów, których W. operował, publikował w „Tygodniku Lekarskim”, „Gazecie Lekarskiej” i „Przeglądzie Lekarskim”. Przedmiotem jego badań były m.in. pętelkowe zatoki tętnicy płucnej, ropnica, chirurgiczne leczenie przetok, plastyka nosa i operacje zajętej wargi, choroby nowotworowe skóry i piersi. Dużo uwagi poświęcał praktycznym stronom stosowania znieczulenia ogólnego i związanych z nim powikłań. Opisywał błędy w leczeniu opatrunkami gipsowymi, interesował się mechanizmem oraz rokowaniem w wielokrotnych urazach czaszki. Z powodzeniem wykonywał przeszczepy skóry. Przeprowadzał także skomplikowane operacje przetok

pęcherzowo-pochwowych. Miał też duże sukcesy na polu chirurgii urazowej. Znał biegle łacinę, angielski, francuski i niemiecki. Czytał dużo, śledząc najnowsze doniesienia europejskiej prasy medycznej. Prócz medycyny interesował się poezją, sam pisał wiersze i poematy, komponował drobne utwory muzyczne, wiele lat poświęcił na studia nad Pismem Świętym. Walczył o wprowadzenie ubezpieczeń zdrowotnych na wzór angielski. Działał w wielu stowarzyszeniach i organizacjach dobroczynnych, wspomagając finansowo młodzież gimnazjalną i uniwersytecką, fundując, bez rozgłosu, drobne prywatne stypendia. Sam żył bardzo skromnie.

W. jako pierwszy na ziemiach polskich zastosował metodę antyseptyczną wg zasad sformułowanych przez J. Listera, który odkrył i opisał w 1867 (na łamach czasopism „Lancet” i „British Medical Journal”) właściwości antyseptyczne kwasu karbolowego (fenolu) i ich wykorzystanie na swoim oddziale chirurgicznym w Glasgow (Royal Infirmary), m.in. w leczeniu złamań otwartych, z bardzo dobrymi rezultatami. W tymże 1867 W. podjął pierwsze takie próby w trakcie swoich zabiegów operacyjnych, z doskonałymi rezultatami. Jego doniesienia na ten temat początkowo nie wzbudziły większego zainteresowania, chociaż stopniowo „metoda listerowska” zdobywała sobie uznanie wśród polskich lekarzy. Jednak dopiero zastosowanie opatrunku listerowskiego przez J. Kosińskiego ostatecznie spopularyzowało tę metodę w Polsce.

Zarys dziejów chirurgii polskiej, red. W. Noszczyk, Warszawa 2011, s. 196; „Gazeta Lekarska” 1895, nr 18; „Medycyna” 1895, nr 17, P. Szarejko, *Słownik lekarzy polskich XIX wieku*, t. II, Warszawa 1994, s. 321-322, A. Kierzek, *Zasługi Mariana Wygrzywalskiego (1829-1895), chirurga w Piotrkowie Trybunalskim i pioniera antyseptyki na ziemiach polskich, dla laryngologii*, „Acta Medicorum Polonorum” 2020, R. 10, nr 2, s. 45-57.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)